

Las Squadras

Informaziuns generalas e messadi tier la radunonza communal dils 14 da december 2010

Messadi per la radunonza communal dils 14-12-2010

Messadi per la radunonza communal dils 14-12-2010 allas 20.00 uras en casa da scola a Surrein

La suprastonza communal suttametta a Vus las suandontas fatschentas:

1. Avertura e beinvegni
2. Elecziun da 2 dumbravuschs
3. Approbaziun dil protocol dalla davosa radunonza communal dils 15-06-2010
4. Tractaziun ed approbaziun dil preventiv communal 2011
5. Fixaziun dils peis da taglia 2011
6. Elecziun da delegai e suppleants en corporaziuns da vischnauncas (perioda d'uffeci 2010 – 2013)
7. Tractaziun ed approbaziun dalla revisiun dalla planisaziun locala a Cumpadials-Foppa e Surrein-Plazzas
8. Dissoluziun dil reglament d'energia communal
9. Orientaziuns
10. Varia

Tractanda 3: Protocol

Dil protocol dalla radunonza communal dils 15-06-2010 sa vegnir priu investa sin canzlia communal duront las uras da spurtegl. Avon radunonza ei il protocol ultra da quei exponius per investa. Il protocol sa era vegnir abbonaus per la summa da 25.00 frs. per onn tier la canzlia communal.

Tractanda 4: Tractaziun ed approbaziun dil preventiv communal 2011

Il preventiv 2011 sa vegnir retratgs sco usitau en fuorma da brochura tier la canzlia communal. Cheusut anfleis Vus ina tabella culla resumaziun dil preventiv 2011.

Tier la preparaziun dil preventiv 2011 ei la suprastonza communal era uonn sebasada sil plan da finanzas elaboraus pils onns 2011-2015 e che ei vegnius approbaus igl uost vargau. Il plan da finanzas muossa in pusseivel svilup dalla situaziun finanziaria (quen current) da nossa vischnaunca e dat ina survesta dallas investiziuns (quen d'investiziun) che dueien vegnir fatgas ils proxims 5 onns.

Sin fundament dils resultats dil plan da finanzas savein nus constatar cun plascher che la situaziun finanziaria da nossa vischnaunca pils proxims 5 onns ei detg cuntenteivla. Las numerusas investiziuns necessarias ils proxims onns, ils cuosts che s'augmentan onn per onn sin tuts secturs, sco era nies buordi da deivets, porschan denton fetg pauc spazi per investiziuns ed engaschis finansials supplementars. La suprastonza communal e la cumissiun da quen e gestiun ein vinavon dil meini da tener bein casa cullas finanzas comunals e da continuar culla politica da finanzas instradada ils davos onns. Las experientschas fatgas ils davos onns laian supponer che nossa vischnaunca vegn era egl avegnir confruntada cun numerus problems che pretendan pli era in engaschi finanziar supplementar. Ord quei pugn da vesta ein ils responsabels vinavon obligai da tener bein quen e d'agir ponderau e cun mesira, era sche nus constatein actualmein ina situaziun finanziaria positiva.

Il **quen current** muossa sco usitau las numerusas spartas, nua che la vischnaunca ei engaschada, per tgei ch'ils mieds finansials vegnan impundi e cun tgei entradas ch'ins quenta. Sco mintg'onn ei la plipart dallas expensas pli u meins definida, quei u cun cunvegns, contracts e leschas ni entras la structura e la situaziun topografica da nossa vischnaunca. La tabella cheusut muossa las summas totalas dallas spartas principalas dil preventiv cul saldo leutier.

<i>sparta</i>	<i>expensas</i>	<i>entradas</i>	<i>saldo</i>
0 administaziun generala	617'700	133'000	-484'700
1 segirtad publica	145'900	57'650	-88'250
2 scolaziun	2'417'600	692'800	-1'724'800
3 cultura e temps liber	121'000	12'400	-108'600
4 sanadad	400'600	60'000	-340'600
5 ovras socialas	180'200	65'000	-115'200
6 traffic	580'300	95'800	-484'500
7 ambient, planisaziun	505'150	447'850	-57'300
8 economia publica	1'644'000	2'612'900	+968'900
9 finanzas e taglias	1'829'900	4'286'100	+2'456'200
total	8'442'350	8'463'500	+21'150

En special muort igl alzament dil tscheins d'aua (+ 25 %) ed il recav ord la vendita d'energia, sco era en consequenza dalla politica da finanzas dils onns vargai, savein presentar per l'auter onn in preventiv fetg cuntenteivel.

Il quen current muossa ora expensas da 8.442 milliuns francs visavi entradas da 8.463 milliuns francs, quei che munta in surpli d'entradas da 21'150 francs. Il cash flow munta 1'552'100 francs

Detagliadas informaziuns tiel quen current sco era tiel quen d'investiziuns vegnan dadas a caschun dalla radunonza communal.

Il **quen d'investiziun** dat la survesta dils projects previ per 2011. Era uonn ha la suprastonza fatg il pusseivel da preveder investiziuns mo aschilunsch che quellas han buca in carschament da nos deivets per consequenza. Dil tut ei quei denton buca gartegiau, aschia ch'ils responsabels ein obligai da nezegiar tuttas pusseivladads da spargn tier la realisaziun dils projects previ.

Il quen d'investiziun per l'auter onn cuntegn ils suandonts projects:

- sanaziun dalla habitaziun dil pedel e lavurs da sananziun per la scoletta a Rabius,
- novas finiastras per ina part dalla casa da scola a Rabius,
- local da sentupada pils scolars dallas davosas classas en casa da scola a Surrein,
- sanaziun dalla senda Crappa grossa (Cumpadials-Maderal),
- niev trassé per la via da velos e per la loipa Cadi a Cahuons,
- niev trassé per la loipa Cadi denter Falens e Pardomat dado,
- sanaziun plaz cadruvi Sumvitg (project),
- contribuziun annuala d'investiziun alla casa da tgira Sutsasiala,
- projectaziun dalla sanaziun totala dalla via Encarden a Surrein,
- continuaziun dil project dalla sanaziun dalla via Cuntrin - Fontauna sut,
- sanaziun parziala dalla via Siltginas,
- cumpart vid la sanaziun dalla via cantunala egl ost da Sumvitg (niev catram sco schurmetg da canera),
- emprema part dalla sanaziun dils provediments d'aua da Sumvitg e da Cumpadials,
- nova lingia d'aua a Rabius sut Via,
- sanaziun dalla canalisaziun a Plaun da Crusch,
- novas lingias d'aua e da canalisaziun en connex culs sura numnai projects da vias,
- planisaziun locala (div. revisiuns dil plan da zonas),
- sanaziun dalla puschinera dalla stalla a Glivers dadens,
- cumpart dalla vischnaunca al project dalla meglieraziun funsila,
- projects forestals: tgira d'uaul, sanaziun via d'uaul a Laus/Hettas, nova punt sur igl ual da Vallesa, inventarisaziun da nos uauls,
- suoschna per material vid baghetg economic ad Igniu.

	preventiv 2011	preventiv 2010	quen 2009
quen current			
expensas	8'442'350	7'761'150	7'845'987
entradas	8'463'500	7'774'950	7'872'173
surpli d'expensas			
surpli d'entradas	21'150	13'800	26'186
quen d'investiziun			
expensas	2'719'300	1'936'480	1'689'439
entradas	1'025'500	513'500	418'309
investiziuns nettas	1'693'800	1'422'980	1'271'130
fluctuaziun dil capital			
amortisaziuns	1'520'000	1'142'000	1'343'000
remessas e deposits	20'500	14'400	23'268
retratgas	9'550	9'050	9'632
gudogn brut cash flow	1'552'100	1'161'150	1'382'823
investiziuns nettas	1'693'800	1'422'980	1'271'130

surpli da finanziaziun			111'693
deficit da finanziaziun	141'700	261'830	
grad atgna finanziaziun*	91 %	82 %	109 %

* sut 70 %: grond carschament dils deivets / 100 % e dapli: negin carschament dils deivets

Il preventiv muossa ora investiziuns nettas da 1'693'800 francs, quei tier in cash flow da 1'552'100 francs. Il cash flow che muossa il gudogn avon las amortisaziuns indichescha la summa che stat a disposiziun per investiziuns nettas senza carschament il deivet. Las cefras dil preventiv 2011 pretendan pia in augment dil deivet da rodund 142'000 francs.

Proposta

La suprastonza communal propona alla radunonza communal d'approbar il preventiv 2011 sco presentaus.

Tractanda 5: Fixaziun dils peis da taglia per 2011

Pei da taglia per taglia ordinaria

Era sche las prognosas per las finanzas communalas pils proxims onns vesan ora dètg bein, duei il pei da taglia per la taglia ordinaria 2011 restar sco tochen dacheu. La situaziun pertuccont ina nova proposta per l'ulivaziun da finanzas pil cantun Grischun e la damonda, con ditg che nossa vischnaunca sa aunc restar ella 4. classa da finanzas ei actualmeins aunc fetg malguessa e pretenda in agir precaut. Plinavon ein era las consequenzas dalla politica da taglia cantunala e dalla reorganisaziun dils cumins en consequenza dil niev dretg penal aunc buca bein calculablas. En vesta a quella situaziun ein la suprastonza communal e la cumissiun da quen e gestiun dil meini ch'ina discussiun sur dad ina eventuala reducziun dil pei da taglia dueigi aunc buca vegnir fatga uonn. In tal pass, che fuss per vischinas e vischins franc beinvegnius, duei vegnir ponderaus aschigleiti che las sura damondas ein sclaridas e las consequenzas per las finanzas communalas claras. Era eisi per in tal pass curvegnent da spitgar las decisiuns definitivas pertuccont il retuorn a tschep avon temps dall'ovra da Russein e las consequenzas finanziales che sedattan per la vischnaunca orda quei project.

Proposta

La suprastanza communal propona perquei alla radunonza communal da schar il pei da taglia per la taglia ordinaria per 2011 sco tochen dacheu sin 115 % dalla taglia cantunala sempli.

Pei da taglia per taglia sin schischom

Tenor art. 5, al. 2 dalla lescha da taglia communal approbescha la radunonza communal annualmein il pei da taglia dalla taglia sin schischom.

Proposta

La suprastanza communal propona alla radunonza communal da schar il pei da taglia per la taglia sin schischom per 2011 sco tochen dacheu sin 1.3 % dalla valur da taglia.

Tractanda 6: Elecziun da delegai e suppleants en corporaziuns da vischnauncas (perioda d'uffeci 2010 – 2013)

Igl onn dallas elecziuns communalas vegnan era tuttas cummissiuns e delegaziuns elegidas da niev. Las cummissiuns cun engaschi enteifer la vischnaunca vegnan elegidas entras la suprastanza communal, quellas cul camp d'activitad ordeifer nossa vischnaunca dalla radunonza communal. Avon ch'eleger ils commembers novs engrazia la suprastanza communal cordialmein a tut quels che han remess lur uffeci per il prestau en favur da nossa vischnaunca. Nies engraziament unin nus culs megliers giavischs pil futur, sperond che quel ni tschel anfli forza puspei in tec temps da s'engaschar en in'otra fuorma per nossa communitad. La gliesta cun tut las cummissiuns e delegaziuns d'entochen ussa ei publicada el quen communal 2009.

Demai che dabiars posts tier uniuns, corporaziuns e cummissiuns vegnan occupai ex officio dat ei mo in pign diember da candidatas e candidats en elecziun. La suprastanza communal engrazia a tut quels che stattan a disposiziun e propona la suandonta gliesta d'elecziun. A caschun dalla radunonza communal sa secapescha era vegnir amplificau las propostas.

Uniun sursilvana da spital

Walter Deplazes, president communal, ex officio
Theresita Eicher-Maissen, geraua
Thomas Bieler, Rabius
Maria Pia Flepp, Cumpadials (suppleanta)

Corporaziun casa da tgira Sutsassiala

Walter Deplazes, president communal, ex officio
Theresita Eicher-Maissen, geraua, ex officio
Placi M. Degonda, Cumpadials
Denise Bearth-Degonda, Cumpadials
Yvonne Monn-Monn, Sumvitg (suppleanta)

Uniun da spitex Cadi

Walter Deplazes, president communal, ex officio
Theresita Eicher-Maissen, geraua, ex officio
Franz Monn, Sumvitg

Corporaziun serenera Zavragia

Walter Deplazes, president communal, ex officio
Pia Candinas-Pally, geraua, ex officio

Paul Fry, gerau (suppleant)

Corporaziun schigentera solara da gliet Cadi

Walter Deplazes, president communal, ex officio
Pia Candinas-Pally, geraua

Consorti silo da sal Breil, Trun, Schlans e Sumvitg

Walter Deplazes, president communal, ex officio

Circuit dil register funsil Cadi

Walter Deplazes, president communal, ex officio

Uniun Parc Adula

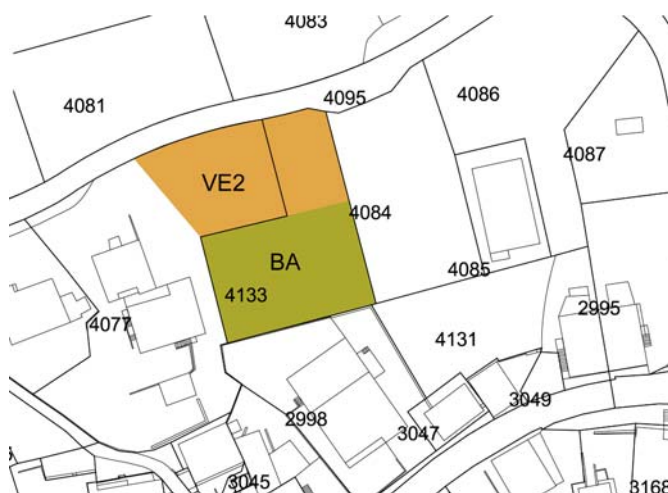
Walter Deplazes, president communal, ex officio
Pia Candinas-Pally, geraua

Tractanda 7: Tractaziun ed approvaziun dalla revisiun dalla planisaziun locala a Cumpadials-Foppa e Surrein-Plazzas

Cumpadials-Foppa

Rosemarie Schneider-Mönch che habitescha actualmein a Berg el cantun Thurgau e che ei cumproprietaria dalla casa nr. 138 a Cumpadials vul construir sin sia parcella nr. 4133 a Cumpadials/Foppa ina casa per ina famiglia. La raschun persuerter ei che dunna Schneider-Mönch vul egl avegnir prender dimora en nossa vischnaunca.

La parcella numnada ei actualmein ella zona dil vitg engrondida 2 e quei ella 2. etappa d'utilisaziun (zona da baghegiar previda per surbaghegiar, actualmein denton aunc serrada). Per saver arver quella zona per la construcziun dad ina casa sto la zona vegnir midada naven dalla 2. etappa d'utilisaziun ella 1. etappa d'utilisaziun. La part dalla parcella nr. 4133 che ei necessaria per la casa previda duei niev pia vegnir ella zona dil vitg engrondida 2, 1. etappa d'utilisaziun. La part dalla parcella el sid che vegn buca durvada pil baghetg niev, duei vegnir partida ella zona per baghetgs e stabiliments annex.

midada da zona a Cumpadials: plan da situaziun cun zona dil vitg engrondida 2 (VE2) e zona per baghetgs e stabiliments annex (BA)

Surrein-Plazzas

A Surrein giavischa Anton Bass da far ina midada dalla zona sin sia parcella nr. 1469. Il baghetg nr. 341A duei da niev survir pil diever dalla fatschenta Leci da motors e buca pli sco stalla purila.

Ord quei motiv dueien 1'178 m² dalla parcella nr. 1469 vegnir midai dalla zona d'agricultura ella zona da mistregn.

El medem liug giavischa era la pleiv da Surrein ina midada dalla zona per ina part dalla parcella nr. 1468 per aschia possibilitar allas parcelas cunfinontas da nezegiar il terren dalla pleiv sco curtin ed iert ed era per saver construir leu ev. cassetas da curtin. Actualmein ei quella parcella ella zona d'agricultura nua che scadin diever buca agricol ei exlaus. Ord quei motiv damonda la pleiv da Surrein da midar 683 m² dalla parcella nr. 1468 dalla zona d'agricultura ella zona per baghetgs e stabiliments annex.

plan da situaziun cun zona da mistregn (M) e zona per baghetgs e stabiliments annex (BA)

Nossa planisadra da spazi Madeleine Grob da Laax ha elaborau ils corrispundents plans da zonas ed ils rapports technics per quellas midadas da zonas a Cumpadials ed a Surrein. Demai ch'ils cuosts dalla planisadra vegnan surpri cumpleinamein dils proprietaris dil terren cumpigliaus en quellas duas proceduras, seresultan per la vischnaunca sulettamein minimalis cuosts d'administraziun.

Ina preexaminaziun dallas midadas previdas ei gia succedida entras igl uffeci pil svilup dil territori dil cantun Grischun. L'exposiziun publica dil plan ed dil rapport leutier ha giu liug durant 30 dis, naven dils 13 d'uost entochen ils 10 da settember 2010. Demai ch'igl ei buca vegniu inoltrau protestas encunter quellas midadas da zonas vegnan ellas presentadas alla radunonza communal per decisiun.

Proposta

La suprastonza communal propona alla radunonza communal d'approbar las sura descrettas midadas da zonas a Cumpadials ed a Surrein.

Tractanda 8: Dissoluziun dil reglament d'energia communal

Ils 04-10-1999 ha la radunonza communal approbau in reglament d'energia. Cun quella disposiziun ha la vischnaunca vuliu contonscher il suadont intent (art. 1):

¹Quest reglament ordeina las activitads e las cumpetenzas dalla vischnaunca sil sectur dalla politica d'energia.

²La vischnaunca duei tenor pusseivladad promover cun mesiras specialas l'utilisaziun d'energias regenerablas (energia solar, energia da biomassa, geotermica, vent) sco era il diever spargnus dall'energia.

³Sco muossavia survescha la **Charta d'energia dils marcaus e dallas vischnauncas** che ha igl intent d'exequir a moda efficients il program federal d'energia 2000, igl uorden federal davart tener schuber l'aria, sco era il conclud federal davart il diever d'energia.

Quellas mesiras han giu in bien effect. Ellas han stimulau d'applicar energias regenerablas e cheutras procurau ch'il diever d'energias fossilas ha saviu vegnir reducius en nosa vischnaunca. Igl agid finanziel dalla vischnaunca ha animau vischins e vischinas da construir indrezs da tal gener. Dapi l'introducziun dallas mesiras igl 1. da schaner 2000 ein 22 damondas vegnidadas risguardadas e la vischnaunca ha concediu per quei intent total 67'000 francs.

El decuors dils davos 10 onns ei la situaziun pertuccont il diever d'energias regenerablas tier projects novs sco era tier sanaziuns semidada a moda fetg positiva. Il diever d'energias regenerablas ei fetg derasaus e crescha muort las novas tecnologias continuadamein. Era vegnan las casas isoladas oz bia meglier che avon paucs onns, quei secapescha en emprema lingia muort ils aults cuosts d'energia. Il patertgar en quella direcziun da spargnar energia e da duvrar energias regenerablas ei oz fetg derasaus tier ils patruns-casa. Ils cuosts pils indrezs ein sereduci e las investiziuns daventan aschia pli interessantas. Ei drova perquei buca ton pli il sustegn finanziel per animar d'applicar quellas tecnologias novas. Igl intent oriund dil reglament d'energia ei contonschius e la vischnaunca sa atgnamein desister da quella promoziun.

Ils 01-01-2011 entra la nova lescha d'energia cantunala en vigor. Quella dat gronda peisa sil diever d'energias regenerablas. Las pretensiuns arisguard ils systems da scaldament sco era pertuccont l'isolaziun minimala dils baghetgs vegn pli strentga e cuviera la part supplementara che nies reglament promovava actualmein. Aschia eisi buca pli necessari che la vischnaunca hagi quei mied da promoziun. Cun mantener vinavon il reglament vegness dau contribuziuns per mesiras che vegnan tenor la lescha nova aschia ni aschia realisadas. La promoziun da mesiras che van aunc pli lunsch che quei che la lescha pretendeva porta pauc e vegn dabien mo a singuls patruns-casa che ein intenziunai da realisar tals baghetgs extraordinaris cun ni senza quella mudesta contribuziun davart dalla vischnaunca.

Las vischnauncas da Tujetsch e Breil che han il medem reglament vegnan ord ils sura motivs medemamein a dissolver lur reglament sin la fin 2010. La vischnaunca da Mustér ha gia fatg quei cun l'entschatta da quest onn.

Proposta

La suprastonza communal propona sin fundament dallas sura ponderaziuns alla radunonza communal da dissolver il reglament d'energia communal.

Midadas da persunal communal

Il 31 da fenadur 2010 ha **Assumpta Orlik-Maissen** terminau siu engaschament sco pedella dalla casa da scola da Rabiuis. Durant exact 13 onns ha l'Assunta giu grond quitau dils baghetgs e dils indrezs dalla scola. Ensem cun sias gidontras da pedella e secapescha era cun agid da siu um Ernst ha l' Assumpta procurau ch'il menaschi da scola a Rabiuis ha adina saviu funcziunar per plascher da scolar(a)s e scolast(a)s. Biaras gadas han l' Assumpta e sias gidontras procurau che la sala ed il contuorn dalla scola han saviu vegnir surdai suenter da tuttas uisas fiastas schubers e bials al diever dalla scola. Avon cuort temps ei l' Assumpta secasada cun sia famiglia a Cuera, nua ch'ella ha anflau in niev engaschi. La suprastonza communal engrazia all' Assumpta cordialmein per tut il prestau en favur dalla scola e dallas uniuns da Rabiuis e giavischa ad ella ed a sia famiglia ella capitala tut bi e bien.

Cun l'entschatta digl onn da scola 2010/2011 ha la suprastonza communal elegiu dunna **Marlene Finisterra** da Sumvitg pedella dalla casa da scola da Rabiuis. Ella parta quei pensum da pedella cun dunna **Daniela Bearth-Decurtins** da Rabiuis che ei era stada engaschada tochen dacheu ensem cun Assumpta Orlik-Maissen. Allas duas pedellas giavischein bia plascher e cuntententscha cun lur pensums savens ualti pretensius.

Era ella casa da scola a Sumvitg ha ei dau ina midada dil pedel. La fin october 2010 ei il pedel **Eugen Bearth** vegnius pensiunau ed ha sin quei termin surdau il vast pensum da pedel a siu successur. Igl Eugen ha entschiet siu engaschi igl 1. da fenadur 1998 ed avon 6 onns ha la suprastonza communal lu aunc surdau ad el il pensum da pedel dalla casa da scola a Cumpadials. Durant 12 onns ei igl Eugen vegnius assistius da sia dunna Johanna che ha probabel da lezzas uras giu instruiu igl Eugen cun success els misteris dil schubergiar e far tarlischar. Per in generalist sco igl Eugen deva ei probabel buca biaras lavurs da reparatura ch'el ha buca saviu far sez.

En siu luvratori giun tschaler ni vi casa anflava el tut ils uaffens e las maschinas ch'el duvrava per sia multifara lavur. Tiels pensums dil pedel da Sumvitg s'auda era il schubergiar las localitads dalla canzlia communal.

La suprastonza communal engrazia agl Eugen ed alla Johanna cordialmein per tut il prestau en favur dils baghetgs dallas scolas da Sumvitg e Cumpadials e giavischa al niev pensiunari ed a sia dunna tut bi e bien, buna sanadad e vinavon bia plascher cullas biadias e lu forsa ussa era empau dapli temps da far in u l'auter viadi en tiaras jastras.

Sco successur dad Eugen Bearth ha la suprastonza communal elegiu **Wendelin Tuor**. Il niev pedel ha entschiet siu pensum igl 1. d'october 2010. El vegn tenor basegns assistius da sia dunna Manuela. Al Wendelin ed alla Manuela giavischein bia plascher e cuntententscha en lur niev engaschament.

Informaziuns cuortas

Il chor d'affons dalla vischnaunca da Sumvitg sin turnea da Patrick Schaniel

Igl ei in venderdis gest suenter gentar. Affons serimnan sils plazs dil bus da scola quei ch'ei secapescha nuot special per in venderdis. La fin finala ei gie scola quei di. Il special vid quella situaziun ei che gest dus bus mellens vegnan per rimnar ensemen ils affons. Vitier vegn aunc ch'en in bus sesa sper il manischnunz aunc la *Flavia Hublard*, la dirigenta da nies chor d'affons. Ussa bein, il chor d'affons va sin viadi. Tgi sa nua, con ditg e tgei van els a mirar? Damonda per damonda..... gie schizun valischas e sacados vegnan dustai egl auto da posta. Quels van pli lunsch e per pli ditg. In cantadur cloma cun in grond surrir a siu camerat: "Nus mein a Geneva!" Il camerat fuss oz era pli bugen in cantadur che da stuer ir suentermiezdi a scola. "Jeu raquentel lu tut..., tschüss...." e las portas sesiaran ed il viadi entscheiva. In halli e hallo, ah las cantaduras da Trun sesan era gia el bus. A Mustér fagein aunc in ulteriur stop, buca per tancar mobein per schar entrar il davos cantadur e las davosas cantaduras. Ussa essan cumplet. Avon che la *Carla Bearth*, la presidenta dil chor, sa far in beinvegni a tuts cantein ina canzun e quei gnanc ina ord il repertori dil chor. Era ils accumpignaders contan il happy birthday per la Livia che cumplenescha oz il 10avel onn da natalezi. Cun quei ch'ei ha buca dau in toc petta quei di havein cantau per ella.

Ussa savein inagada nua ch'il viadi dil chor va. La finamira da quei di ei d'arrivar a Geneva. Sis uras e treis films da buobas pli tard essan arrivai sauns e taffers avon igl albiert da giuventegna a Geneva. Avon che retrer las combras havein survegniu ina tscheina. Sil pli tard en quei mument ha mintg'affon fatg las empremas enconuschientschas cul lungatg franzos. *Co stossel jeu dir sche jeu vi buca salata? Jeu havess bugen senza arveglia. Jeu tschontschel engles, quei capeschan quels bein era.*

Tuts han schau gustar, tgi pli bia e tgi pli pauc. Suenter la tscheina ein nos accumpignaders vegni en accziun. Parter tier las combras, gidar a trer si ils letgs. Tgi ha tratg si las teigias da letg silla vart seniastra e tgi silla vart dretga. Quels che han durmiu han segir durmiu bein era sche la teigia da letg era zanistrada ora. Denton avon che durmir ha ina gruppa fatg ina pintga spassegiada sper il lag. Arrivai alla riva dil lag ha quella gruppa da biabein 20 cantaduras delectau ils accumpignaders cun in pign concert. La canzun "il siemi" ei aunc bia pli impressiunonta e muentonta

d'udir sin in baun en in parc mironnd sin ina retscha affons che sesa el stgir sil mir alla riva dil lag. Suenter quei pign concert havein aunc contemplau pli datier il jet d'eau, la fontauna d'aua che sprezza aua 140 meters ell'aria ch'era inscenada cun in spitachel da color. Ina massa buccas aviartas han contemplau quella fontauna. Sper quellas impressiuns da Geneva havein aunc saviu contemplar ils gronds hotels, las retschas da casas, il traffic e l'atmosfera d'in marcau.

Suenter ina cuorta notg egl albiert da giuventegna havein cuntau nies viadi a Bernex el cantun Geneva. Quella sonda vegn emess sur las undas dil radio DRS idee suisse in'emissiun culturala da tuttas quater parts linguisticas dalla Svizra.

Il chor d'affons astga representar il lungatg e la regiun romantscha en tiara franzosa. Quei ei l'emprema ga ch'il chor tarmenta sias melodias en l'entira Svizra. Sper las melodias ha igl auditori segirafranc era sentiu la buna atmosfera che regia el chor. Ils aspectatur ella halla han scadin cass sentiu quell'atmosfera ed han applaudiu mintgamai suenter las canzuns dil chor tgei ch'els han pudiu. Ils compliments dallas ulteriuras formaziuns da musica han aunc inagada schau tarlischar las fatschas dils affons. Secapescha che la Flavia e la Carla tarlischavan era sco pèrs da cazzola e quei cun tutta raschun.

Suenter in gentar e la problematica, co stossel dir sche jeu vi buca carn? essan semess sin via encunter casa. Suenter biabein 400 kilometers, puspei 3 films da buobas e sis uras pli tard havein saviu terminar nies viadi cul chor d'affons a Sumvitg. Denton

avon che saver guder las vacanzas d'atun ha mintga participont dil viadi aunc survegniu l'incarica da scriver 3 construcziuns "Genevra ei.....". Da menziunar tuttas impressiuns siglientass la rama da quella contribuziun. Denton sco finiziun ina impressiun sco representanta per tuttas, numadamein quella dalla dirigenta Flavia: "Ils affons dil chor d'affons dalla vischnaunca da Sumvitg han mussau ch'els san buca mo cantar, mobein era guder la buna cumpignia, mirar in da l'auter, rir e selegrar ensemen. Jeu sundel fetg loscha da tut mes cantadurs e mias cantaduras e da mes excellents gidonters."

Ils ulteriurs commentaris saveis leger sin la pagina d'internet www.affons-sumvitg.ch. E quel che vul saver tgei commentari che s'auda tier tgei affon sa visitar il chor d'affons a caschun d'in dils concerts d'Advent a Surrein ni a Mustér.

„Igl ei stau bia bi“

44 onns han Imelda e Pauli Degonda da Surrein pesau latg da Susi Rothmund

Quasi in miez tschentaner han Imelda e Pauli Degonda pesau il latg per la Societad da tratga Surrein. Biars dils purs ch'els han visitau meins per meins en lur nuegls ein gia morts ed el puresser ei quasi nuot pli sco pli baul.

Avon 44 onns han Pauli ed Imelda Degonda surpriu il pensum da pesar latg per la Societad da tratga Surrein. Ina lavur accessoria ch'els han fatg conscienciusamein e cun plascher tochen questa primavera. Igl ei pia l'emprema stad ch'els han buca dad ir ad alp a pesar il latg e san guder la beinmeritada serasontga en lur dacasa a Surrein. Ussa han els temps e peda da raquintar da pli baul ed igl ei stau interessant da tedlar lur aventuras. A pei ni cun moped han els visitau ils purs, meins per meins turnavan els e malgrad ch'els havevan bien culs purs fuva lur viseta buc adina apprezzada. "Nus vegnevan enzaco mai il dretg mument", seregorda Pauli cun in surrir e raquenta ch'els annunziavian pér cuort avon lur viseta per evitar eventualas manipulaziuns. All'entschatta partevan ils Degondas quei pensum cun duas ulteriuras persunas. 1966 deva ei numadamein aunc 28 purs a Surrein, oz dat ei mo aunc siat beins purils el vitg. "Ussa fuss ei bia pli sempel da pesar latg, mo zacu ha ins luvrau avunda", di Imelda ferton ch'ella leva en pei e pren giud la preit ina harta. Cun in tec luschezia muossa ella il document da renconuschientscha ch'ils purs han suttascret. Ella e Pauli han grond plascher dil regal d'engraziament ch'ei han retschiert.

Il termin fuva mai ideals

Oz detti ei buca pli tons schliats dis per pesar latg sco pli baul, raquenta Pauli. Cun schliats dis manegia el il termin che fuvi zaco mai propi d'engraun ad ina gronda part dils purs. „Sto quei esser gest oz?“, fuva lu era la damonda che vegneva tschentada il pli savens cu ei annunziavan la viseta. Pli baul fuvi ei bia pli cumpliau ed ils purs da lu havessien mai acceptau las metodos da pesar latg dad oz. „Uss ei tut auter e da vaccas che dattan 20 liters savevan nos purs da pli baul mo semiar“, di Pauli ed aschunta che quei seigi oz la mesira ch'ina vacca munglassi dar. Propi bunas dettien era il dubel. Ils onns 60 fuvien sis, siat liters la norma e bunas vaccas devien tochen 14 liters latg.

Discreziun

„Sche l'Imelda fuss buca stada cuntenta e promta da sorprender ina gronda part dil pensum, havesssen nus buca saviu sorprender quei uffeci“, seregorda il luvrer da vischnaunca Pauli che ei ius 45 stads ad alp – 35 da quellas sin l'Alp Naustgel. Per astgar pesar latg han ils Degondas stuiu far in cuors tier la Societad da tratga da biestga svizra. Leu han els empriu co pesar, emplenir giu las emprovas da latg e co scriver ils formulars necessaris. „En quei cuors han ei era dau tips co secuntener, per exempel d'esser discrets ed attents“, di Imelda ed aschunta che cunzun il tip d'esser discrets hagi attribuiu da vegnir perina cun tut ils purs. Magari empruavi in ni l'auter da dumandar ora els tgei che marschi en auters nuegls mo cheu fuvien ei tier la fallida adressa. „Cun discreziun essan nus adina i bein.“ Grondas pagas dev'ei buca pli baul e perquei ei il gudogn supplementar staus d'engraun als geniturs da tschun affons. Quella mudesta summa hagi denton buca tunschiu per daventar reh e pil gudogn accessori hagi ei giu num da semetter quasi mintga di sin via per ir a pesar latg. „Igl ei stau bia bi“, seregorda Pauli e raquenta d'ina sera da Sontgaclau ch'el hagi mulsch sez las vaccas per ch'il pur sappi restar a casa cun ses affonets.

Cu tuts durmevan

La stad cu Pauli - il signun - fuva ad alp, stueva sia dunna far tut persula las visetas tier ils purs che havevan vaccas a casa, sils mises ni sin l'alp. Ei hagian giu il cletg d'haver ina buna tatta che miravi dils pigns e pulits affons che segidavien e hagian gia baul surpriu responsabladad per sesez e pils fargliuns. Magari accumpignavi in ni l'auter era la mumma si mises ni si d'alp nua ch'ei stevien sur notg. Il temps da scola levava l'Imelda cul sulegl e semtgava il solver sin meisa – ils affons mavan persuls a scola. Cu ella turnavi da sias visetas vesevi ei magari ora sco sch'ei havessi dau uiara, mo tochen la sera havevi ella peda da far uorden. Che Surrein ei in vitg bravamein liung ha l'Imelda fatg persenn biaras ga cu ella mava tier ils purs. Perquei ha ella empriu cun varga 30 onns dad ir cun velo e buca cedi tochen ch'igl ei iu. Aschia ei ella stada pli sperta e pli tard ha ella cumprau in moped aschia ch'igl ei aunc iu in tec meglier. Cu sia lavur lubeva, surpriedeva Pauli il pensum da pesar latg ed ina ga ch'el ei staus pensiunaus han ei fatg empau per in. 44 onns bastan denton ed ussa vulan els guder dapli la famiglia cun dudisch biadis e treis sutbiadis. Il pensum da pesar latg a Surrein ha il pur pensiunau, Lucas Maissen surpriu. Imelda penda puspei vid la preit la harta ch'ils purs han regalau e di: "Nus havein grond plascher da quei regal, sas buca scriver che nus laschien engraziar als purs persunter e per tut ils bials muments en quels 44 onns."

Nova punt per la loipa Cadi a Cahuons

La loipa Cadi vegn dapi varga 30 onns preparada denter Trun e Mustér pils curriders da cuorsa liunga indigens e per nos hospis da vacanzas. Da lunsch entuorn vegnan ils curriders tier nus per guder quella biala loipa che meina il currider tras ina magnifica cuntrada che survegn igl unviern in vestgiu tut apparti bi. Dapi che la loipa vegn preparada cun ina maschina lada che corrispunda allas pretensiuns actualas d'ina loipa, stueva il trassé vegnir meinaus a Cahuons tras il vau dil Rein da Sumvitg. Quei pretendeva mintg'onn grondas investiziuns vid la construcziun d'ina pista tras il vau, ina pista che vegneva lu devastada igl onn ora dallas auas grondas dil Rein da Sumvitg. Era stueva vegnir construì ina punt da lenn per passar sur l'aua dil Rein da Sumvitg.

Per evitar egl avegnir quell'investiziun ha Sumvitg Turissem cun siu president *Ueli Forster* priu la decisiun da realisar giudem igl uor da Cahuons, gest sur la siara da betun, ina punt stabla sur il Rein da Sumvitg.

Suenter ina stentusa procedura da damonda da baghegiar tier il cantun nua ch'ei ha en special giu num perschader la Pro Natura dalla necessitad da quella punt, ei la lubientscha da baghegiar arrivada miez settember. Ladinamein ein las preparativas per la construcziun dalla punt vegnidadas fatgas ed ils 18 d'october ha la firma Beer SA entschiet culla construcziun dils uors e dils fundaments. Ils 15 da november ha la firma Candinas SA alzau en las duas travs da fier che portan il plantschiu da larisch. La sonda dils 20 da november ha ina gruppa da catschadurs e commembers da Sumvitg Turissem lu construì il plantschiu da larisch ed ils tschabergals e quei en mo in di da lavur. L'organisaziun e la direcziun dallas lavurs da quei project ein stadas els mauns dad *Ueli Forster* che ha fatg quei cun bravura. La punt ei gartegiada e la loipa Cadi sto buca pli traversar il vau dil Rein da Sumvitg. Duront ch'ils catschadurs da nossa vischnaunca drovan lur stan da sittar a Sulagval vegn era la via da velos menada sur la punt nova vi. Entochen ussa stueva la via da velos vegnir serrada ed ils velocipedists stuevan mirar sez co surmontar quei tschancun via scumandada. Il temps ch'ei vegn buca sittau el stan dils catschadurs ei la punt serrada per tut il traffic cun excepziun dils pedunzs. La via da furs che meina a Cahuons ei sco tochen dacheu era vinavon sil trassé pils velos e per tut igl ulteriur traffic agricul e forestal.

La plema d'aur per Vanessa Schmidt

La dumengia, ils 21 da november ha la Lia Rumantscha undrau a Rabius ils victurs dall'occurenza "La Plema d'aur 2010". Ella categoria A (affons 7-9 onns) ha la scolara **Vanessa Schmidt** da S. Benedetg, feglia da Carin e Marcus Schmidt, gudignau la plema d'aur per siu text "*Igl etui cun peis*". Nus tuts gratulein alla Vanessa e giavischein ad ella vinavon bia plascher cul scriver e secapescha era vinavon bien success cun ses texts.

Il Legn

Niev legn

Tgei ei quei e nua sesanfla quei?

Sligiazion dil davos legn en "Las Squadras" nr. 3/zercladur 10

La fotografia muossa ina part dalla ruosna centrala dalla mola mulin gronda avon scola a Surrein, leu nua ch'igl ischel da lenn vegn francaus. Deplorablamein ha negin dils numerus che passan di per di sper quella mola mulin vi anflau la sligiazion. Per quei dat ei quella gada in legn empau pli lev.

Tarmettei Vossa sligiazion per posta, per fax ni per e-mail alla administraziun communalenta entochen venderdis, ils 31 da december 2010.

Per participont(a) vala mintgamai mo ina sligiazion. Denter las sligiazions giestas vegn tratg la sort. Sco premi dat ei duas gadas ina carta dil di per ir cul tren ell'entira Svizra ella valeta da mintgamia frs. 35.–.

Editura

Vischnaunca Sumvitg, caum postal 60, 7175 Sumvitg
telefon: 081 920 25 00, fax: 081 920 25 08,
e-mail: info@sumvitg.ch